

Oslo

Fairtrade- hovedstaden 10 år

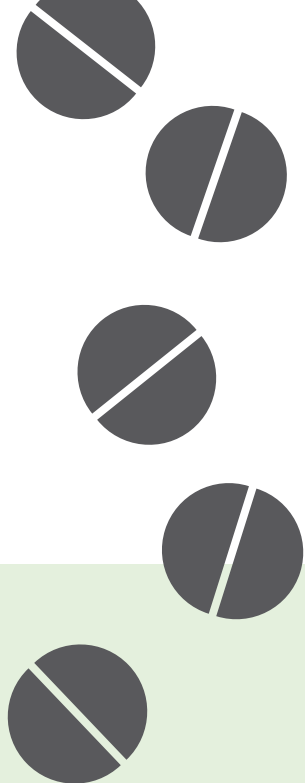
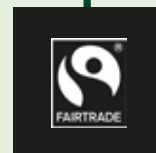
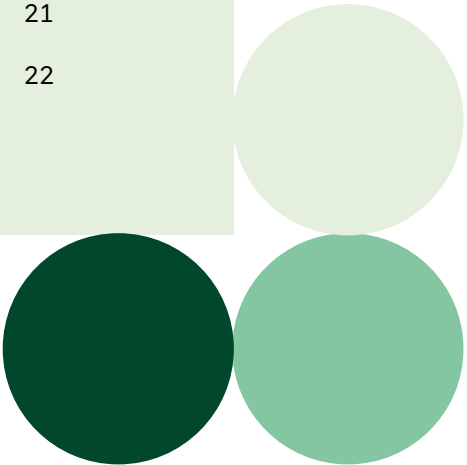

Foto: Fairtrade/Christoph Köstlin

Innhold

Sammen i arbeidet om FNs bærekraftsmål	4
10 år som Fairtrade-hovedstad	6
Liten by med stort hjerte	8
Fairtrade – en gullstandard for etisk produksjon	10
Resultater	12
Offentlig innkjøp – et viktig verktøy i kampen mot fattigdom	14
Et samarbeid å være stolt av	17
Hva gjør Fairtrade?	18
Oslo kommune først ute med Fairtrade-arbeidstøy for helsesektoren	20
Oslo kommune tar samfunnsansvar i ny vaskeriavtale	21
Arkitekt med dårlig tid	22

Sammen i arbeidet om FNs bærekraftsmål

Fairtrade-hovedstaden Oslo feirer 10-års jubileum. Som leder for styringsgruppen er jeg stolt over å se at Oslo kommune i løpet av disse årene har valgt å gjøre rettferdig handel til en integrert del av sine innkjøpsprosesser. Jeg er også stolt over å se at Oslos innbyggere aktivt velger Fairtrade når de handler. For det handler om valg. Viktige valg på veien mot FNs bærekraftsmål om å utrydde sult og fattigdom og for å kunne stå bedre rustet globalt mot klimaendringene innen 2030.

Fairtrade og aktiviteter på Oslo Vegetarfestival, Miljøhovedstadsåret 2019

I 2006 besluttet Oslo bystyre at Oslo kommune skulle være en Fairtrade-kommune. 7. april 2011 fikk kommunen statusen for første gang. Som Fairtrade-hovedstad har kommunen forpliktet seg å kjøpe rettferdig-produserte varer, innenfor rammene av lov og forskrift om offentlige anskaffelser. Oslo kommune har opprettet en styringsgruppe som skal drive dette arbeidet fremover. Styringsgruppen for Fairtrade-hovedstaden Oslo er bredt sammensatt og har styrerepresentanter fra næringslivet, kommunen, frivillige organisasjoner og Oslo bystyre.

Fairtrade-hovedstaden Oslo jobber også for å øke forståelsen for Fairtrade, både blant innbyggerne, hos

Hva er en Fairtrade-kommune?

Fairtrade er en internasjonal merkeordning for sosial og bærekraftig utvikling

- En Fairtrade-kommune fremmer etisk og rettferdig handel gjennom innkjøpene sine
- Offentlige anskaffelser av Fairtrade-varer bidrar til økt råvarebetaling og fattigdomsbekjempelse i produsentlandene
- Det er rundt 2 000 Fairtrade-kommuner verden over og 29 i Norge
- I Europa har blant annet Stockholm, København, London, Amsterdam og Helsinki status som Fairtrade-hovedstad og jobber for de samme målene

næringslivet og i kommunen. I løpet av disse årene har vi ønsket å være tilstede der folk møtes, både på fysiske og digitale møteplasser, som Facebook, Instagram og Workplace.

Fairtrade er også et klima- og miljøvalg. I 2019 var Oslo europeisk miljøhovedstad og Fairtrade-hovedstaden Oslo var stolt samarbeidspartner. Vi arrangerte frokostmøte om «Forbrukermakt og bærekraft» og deltok på Oslo Vegetarfestival, Miljøfestivalen Mitt Grønne Oslo, Pop-up bibliotek på Youngstorget og Karriereuka ved Universitetet i Oslo.

Med 10-års rapporten for Fairtrade-hovedstaden Oslo ønsker vi å sette fokus på hva vi kan oppnå gjennom bedre handelsbetingelser for råvareprodusentene i fattige land og vise resultatene av Fairtrade-arbeidet i Oslo.

Gjennom samarbeid og tillit mellom offentlig, privat og frivillig sektor vil vi fortsette å gjøre en forskjell. Utfordringene for å nå FNs bærekraftsmål er mange og komplekse. Alle har en viktig rolle og alle kan bidra. Å velge Fairtrade-produkter er et godt sted å begynne.

Vi ønsker å takke for at dere bidrar ved å etterspørre bærekraftige produkter – både gjennom offentlige anskaffelser og når du handler i din nærbutikk.

Bjart Thorkil Pedersen

Bjart Thorkil Pedersen

Styreleder, styringsgruppen for Fairtrade-hovedstaden Oslo

10 år som Fairtrade-hovedstad

2011

- Oslo kommune får status som Fairtrade-kommune.
- Første styreleder er Erling Ølstad fra Mester Grønn.

2012–2016

- Årene preges av politisk arbeid og forankring.
- 2012: Fairtrade-hovedstaden Oslo ønsker å være synlig blant folk i Oslo og deltar på festivaler, konferanser og Fairtrade-dager med stand og aktiviteter. Først ut er Barnas Holmenkolldag.
- 2013: Oslo arrangerer en internasjonal Fairtrade-konferanse hvor deltakere fra inn- og utland, politikere og nærings- og organisasjonsliv møtes for å diskutere fattigdomsbekjempelse.
- Fairtrade-hovedstaden etablerer seg i sosiale medier for å skape dialog med innbyggerne i Oslo.

2018

- Oslo kommune stiller krav til leverandører om at produsenter skal ha gode handelsbetingelser gjennom en minstepris på råvarene.
- Samkjøpsavtalene for kolonialvarer kommer på plass og gir kommunen Fairtrade-merket kaffe og bananer.

En samkjøpsavtale er en rammeavtale som virksomhetene i Oslo kommune kan bestille fra.

2019

- Oslo er europeisk miljøhovedstad og Fairtrade-hovedstaden Oslo er stolt samarbeidspartner.
- Bananaksjonen som oppfordrer alle til å kjøpe Fairtrade-bananer, gir resultater. 298 495 personer ser filmene i sosiale medier.
- Dette året spiser Oslo kommune cirka 212 000 Fairtrade-bananer.
- Gjennom samkjøpsavtalene for koloniavarer drikkes det cirka 4 184 045 kopper Fairtrade-kaffe.
- Kategoristyring blir tatt i bruk som virkemiddel på samkjøpsavtalene for kolonialvarer. Kaffe og bananer er både Fairtrade- og økologisk merket.

2020

- Oslo kommune blir den første offentlige aktøren som tilbyr plagg laget av Fairtrade-sertifisert bomull til helsesektoren gjennom sin samkjøpsavtale for vask og leie av arbeidstøy og institusjonstøy.

Liten by med stort hjerte

På 90-tallet oppdaget han arbeidsforhold på kenyanske blomsterfarmer som kunne sammenliknes med arbeidsforhold i Norge på 20-tallet. I dag er fokuset på levelønn, HMS og bærekraftig produksjon fullt ut på høyde med hva vi finner i Norge. På noen områder høyere, mener den tidligere styrelederen i Fairtrade-hovedstaden Oslo, Erling Ølstad. Han mener Oslo har gjort mye, men kan gjøre mye mer – globalt.

Som ildsjel i Fairtrade-hovedstaden Oslo fra starten av, kan du gi noen eksempler på hva det er mulig å oppnå fra virksomheten du selv leder?

Som leder for Mester Grønn har jeg i over 20 år besøkt farmer i Øst-Afrika. Det har vært en lærerik og tankevekkende reise. På mange måter har det vært en reise i tid, hvor forholdene for afrikanske farmerarbeidere på slutten av 1990-tallet kan sammenliknes med arbeidsforhold i Norge på 1920-tallet.

Ingen arbeidskontrakter, fravær av miljøtenkning og manglende HMS gjorde sterke inntrykk på en blomsterhandler fra Norge. Utviklingen som har skjedd er enorm! Kenya Flower Council, som er sammenslutningen av gartneriere i landet, utviklet den første sertifiseringsordningen. Deretter kom Max Havelar med langt strengere krav. Max Havelar ble senere til Fairtrade.

Kombinasjonen av strenge miljø- og produksjonskrav skaper utvikling. Fairtrade bidrar til utviklingsmuligheter for arbeiderne, familiene deres og lokalsamfunnet, noe som skaper fremtidstro og optimisme. Barnehager, skoler, rent vann, helsetilbud, familieplanlegging, lys og kokeapparater, ting som vi tar for gitt, blir mulig fordi vi som kunder kjøper Fairtrade-sertifiserte produkter. Møte med mennesker som har fått endret livene sine fordi vi har solgt Fairtrade-sertifiserte blomster, er mange og sterke.

Hvilke resultater er du mest stolt av i din tid som styreleder?

Oslo har gjennom skiftende politisk ledelse bevist at den er en by med et stort hjerte. Oslo er også en by med stor innkjøpsmakt og store volum, hvor valgene som blir tatt har betydelig innvirkning på kravene leverandørene må stille til produsentene. Dette skaper endring og utvikling, og det bidrar til en litt bedre verden. Både forståelsen for

Erling Ølstad

Tidligere styreleder i
Fairtrade-hovedstaden Oslo

behovet og de sosiale kravene som er innarbeidet i regelverket for innkjøp til kommunen gjør meg stolt. Det har tatt tid, men styret i Fairtrade-hovedstaden Oslo har jobbet målrettet og bidratt til tydelige endringer i innkjøpspraksisen.

Hva kan Oslo kommune gjøre mer av for å gi Fairtrade-arbeidet et skikkelig løft de neste ti årene?

Covid-19 har rammet de fattige landene hardt. Bare i Kenya har over 1,5 millioner mennesker mistet jobbene sine i perioden mars–desember 2020. Godt betalte jobber i turistindustrien har forsvunnet over natten og dratt med seg en betydelig leverandørindustri. Konsekvensene er store, og særlig unge er hardt rammet. Dette gjelder ikke bare for Kenya, men stort sett for alle fattige land i verden.

Som Fairtrade-hovedstad bør Oslo nå ta enda tydeligere valg og tenke lokalt-globalt med fokus på fattige land. Det må skapes 20 millioner nye arbeidsplasser hvert år fremover mot 2050 på det Afrikanske kontinent for å holde tritt med befolkningsveksten. Oslos valg og innkjøpspraksis utgjør en liten del av veien som må gås. Samtidig er dette viktige skritt og bidrag til at unge mennesker ser en fremtid og stabilitet på det kontinentet de er født.

Blomster

De fleste Fairtrade-merkede blomster som selges i Norge kommer fra Kenya, Etiopia og Uganda.

Det finnes 72 blomsterfarmer og omtrent 69 400 blomsterarbeidere i Fairtrade-systemet hvor 31 255 eller 44 % av disse er kvinner.

Hovedutfordringene innen blomstersektoren er lave lønninger, forbud mot fagorganisering og bruk av giftige kjemikalier. Kvinnelige ansatte har ofte dårlige betingelser og blir utsatt for diskriminering, overgrep og andre uverdige forhold.

Tall fra Fairtrades «11th Monitoring Report» – www.fairtrade.net/library/monitoring-the-scope-and-benefits-of-fairtrade-summary-monitoring-report-11th-edition

Fairtrade – en gullstandard for etisk produksjon

Embla Regine Mathisen har vært engasjert hele livet. Som 15-åring ble hun med i Changemaker, ungdomsorganisasjonen til Kirkens nødhjelp. Nå er hun 24, leder Changemaker og brenner bare sterkere for en bedre verden. Kommunale investeringer og internasjonale skatteavtaler er konkrete og viktige verktøy som kan bidra til reelle endringer. Derfor har hun også ønsket seg en plass i styret til Fairtrade-hovedstaden Oslo.

Er Fairtrade kun et etisk alibi eller har merkeordningen reell verdi for å skyve verden i en bedre retning?

Jeg tror Fairtrade har ekstremt mye å si. Ikke bare har Fairtrade blitt en gullstandard for hva etisk produksjon er og en fin rettesnor for selskaper som ønsker å satse mer på bærekraft. Fairtrade er også et legitimt og godt etisk valg man kan ta som forbruker, og ikke minst som en storinnkjøper. Fairtrade er et av de beste eksemplene på et konkret tiltak uten at det blir unødig komplisert for forbrukerne og for innkjøperne.

Tror du at din generasjon er mer bevisst på rettferdig handel i forhold til foreldregenerasjonen?

Det er vanskelig å si om den unge generasjonen er mer engasjert i saken, jeg tror heller det dreier seg om at vi er mer bevisste. Mange unge mennesker er i alle fall utrolig engasjerte, idealistiske og ekstremt motiverte for å skape en bedre verden. Vi lever mye gjennom sosiale medier, og jeg kjenner få personer som ikke har venner fra andre land. Det er muligens enklere nå å se og forstå produksjonskjeder enn for 40 år siden, hvor man sjelden fikk innblikk i hvordan varer ble produsert og konsekvensen av produksjonen.

Unge mennesker ønsker en god fremtid for seg selv og for dem som kommer etter. Vi har nok innsett at vi må leve litt annerledes, ha en annen politikk, kjøpe annerledes og leve mer i tråd med klodens bæreevne. For mange unge er det et enkelt steg å endre kjøpevanene sine. Da er det veldig fint at Fairtrade er et tydelig eksempel på hva man kan gjøre.

Embla Regine Mathisen

Leder Changemaker

Styremedlem Fairtrade-hovedstaden Oslo

Foto: Changemaker

Hva er ditt viktigste råd til Oslo kommune for å gi Fairtrade-hovedstaden et skikkelig løft de neste ti årene?

Jeg håper vi kan få saken enda høyere opp på den politiske agendaen igjen, som det var da vi fikk etablert Oslo som en Fairtrade-hovedstad. Den politiske viljen har mye å si for hva slags ressurser vi har og hvor langt vi når ut med saken. Jeg tror det viktigste vi kan gjøre for å virkelig øke andelen av Fairtrade-produkter, er gjennom innkjøp i kommunen som etterlever bærekraft og rettferdig handel. Vi har lagt gode planer fremover og jeg gleder meg til å følge disse.

Foto: Changemaker

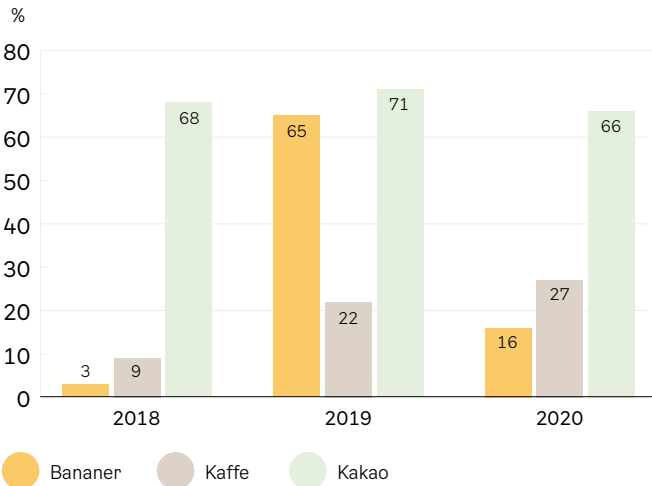
Resultater

Som Fairtrade-kommune skal Oslo kommune kjøpe rettferdig produserte varer innenfor rammene av lov og forskrift om offentlige anskaffelser. Ved innkjøp av varer med risiko for brudd på grunnleggende menneskerettigheter, ILOs kjernekonvensjoner eller folkerettens regler i leverandørkjeden skal sosiale vilkår benyttes. Sosiale vilkår i anskaffelsene, sammen med kategori- og sortimentsstyring, har gitt resultater.

Innkjøp i Oslo kommune

Økt innkjøpsandel av Fairtrade-bananer og kaffe i 2019 er en effekt av samkjøpavtalene for mat og drikke som ble inngått i 2018.

I 2020 stoppet leveransen av Fairtrade-bananer opp på grunn av koronapandemien. Det ble også drukket mindre kaffe og kakao generelt i denne perioden på grunn av hjemmekontor og periodevis stengte tjenestetilbud. Til tross for dette har andelen Fairtrade-kaffe økt.

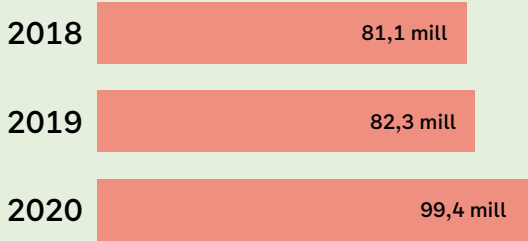

Kilde KMD innkjøpsanalyse/Oslo kommune

Omsetning i dagligvarehandelen

Innbyggerne i Oslo handlet Fairtrade-varer i dagligvarehandelen for kr 82,3 mill i Oslo i 2019, mens i 2020 økte omsetningen til kr 99,4 mill. Dette var en økning på +20,8 % som tilsvarer kr 17 150 000. Produktene som økte mest var kaffe, sjokolade og is.

Kilde: NielsenIQ ScanTrack, Marked: Norge Total DVH, Produkt: Total Fairtrade / Fairtrade kategoriene: dypfrysede desserter, kaffe og sjokolade, Facts: Value Sales'000 / +/- Value Sales YA / Value % Chg YA, Periode: 2019 og 2020, Siste tilgjengelige periode: uke 53 2020. (Copyright © NielsenIQ.)

Tabellen viser total omsetning av Fairtrade-produkter i dagligvarehandelen i Oslo.

Kilde: NielsenIQ ScanTrack, Marked: Norge Total DVH, Produkt: Total Fairtrade, Facts: Value Sales'000, Periode: 2018, 2019 og 2020, Siste tilgjengelige periode: uke 53 2020. (Copyright © NielsenIQ.)

Bananer

Det er omkring 28 200 bønder og arbeidere i Fairtrade-systemet. Fairtrade-bananene som selges i Norge kommer fra Den Dominikanske Republikk og Ecuador.

Hovedutfordringene innen bananproduksjon er dårlige arbeidsforhold, lange arbeidsdager, lave lønninger, korte eller ingen arbeidskontrakter, ubetalt overtid og lave råvarepriser.

Foto: Mick Haupt/Unsplash

Kaffe

Det er omkring 758 400 kaffebønder i Fairtrade-systemet. Størstedelen av kaffe dyrkes i Latin-Amerika og Afrika i land som Peru, Guatemala, Colombia, Brasil og Honduras og Tanzania.

Hovedutfordringene innen kaffeproduksjon er svingende markedspriser, fattigdom og klimaendringer.

Foto: Fairtrade/Christoph Köstlin

Kakao

Det er omkring 322 400 kakaobønder i Fairtrade-systemet som blant annet dyrker kakao i land som Ghana, Elfenbenskysten, Equador og den Dominikanske republikk.

Hovedutfordringene innen kakaoproduksjon er utbredt fattigdom, barne- og tvangsarbeid.

Tall fra Fairtrades «11th Monitoring Report» – www.fairtrade.net/library/monitoring-the-scope-and-benefits-of-fairtrade-summary-monitoring-report-11th-edition

Foto: Fairtrade/Stanislas Koninek

Offentlig innkjøp – et viktig verktøy i kampen mot fattigdom

Oslo kommune er en stor offentlig innkjøper. Dette betyr at kommunen også handler store volum av varer med høy risiko for brudd på menneske- og arbeidstakerrettigheter i leverandørkjeden. Sykehjem, barnehager, skoler og administrasjoner kjøper inn bananer, kaffe, te og kakao for millionbeløp hvert år. Barnearbeid, tvangsarbeid, lave lønninger, diskriminering og manglende organisasjonsfrihet forekommer hyppig i disse industriene. Vi ønsker ikke å støtte slike forhold med Oslo-borgernes penger. Som Fairtrade-hovedstad skal vi tvert om være en pådriver for etisk og rettferdig handel.

Oslo har jobbet systematisk og tatt viktige grep for å redusere risikoen for indirekte å finansiere uverdige arbeidsforhold. Fairtrade-hovedstaden Oslo er bare ett av flere initiativer i kommunen for å fremme etisk og rettferdig handel. Oslo kommunes anskaffelsesstrategi slår fast at virksomhetene må arbeide aktivt for at kommunens globale leverandørkjeder skal ivareta grunnleggende menneskerettigheter, ILOs kjernekonvensjoner og folkerettens regler som Norge er forpliktet av gjennom FN-vedtak. Oslo-modellen inneholder standard kontraktsvilkår, som krever at leverandører må vise at de jobber systematisk for å sikre respekt for grunnleggende menneskerettigheter og forsvarlige arbeidsforhold i leverandørkjeden. For Oslo kommune er det også et viktig hensyn at småskalabønder og matvareprodusenter i lavinntektsland får en forutsigbar betaling og en minimumspris som beskytter mot valutasvingninger.

Når bøndene jobber sammen i kooperativer gir det også tilgang til internasjonale markeder og mulighet for å tilpasse et sårbart jordbruk til stadig økende klimaendringer.

Økte Fairtrade-innkjøp

Vi er stolte av at Oslo kommune gjennom sine samkjøpsavtaler har økt innkjøpene av Fairtrade-sertifiserte matvarer.

Et annet viktig produkt er bomull. Oslo kommune har nylig inngått en samkjøpsavtale for vask og leie av arbeids- og institusjonstøy i helsesektoren og tilbyr nå kitler av Fairtrade-sertifisert bomull til virksomhetene. Bomullsproduksjonen preges av lave inntekter og medfører miljøproblemer på grunn av stort vannforbruk samt bruk

Einar Wilhelmsen

Finansbyråd, Oslo kommune

Foto: Oslo kommune

av kjemikalier og sprøytemidler i produksjonen. Fairtrade jobber også for et bærekraftig jordbruk, blant annet ved veiledning til kooperativene og krav om å begrense skadevirkningene på klima og miljø.

I Oslo kommune drives Fairtrade-arbeidet av en styringsgruppe sammensatt av næringslivet, Oslo kommune og frivillige organisasjoner. Ved en felles innsats har styringsgruppen satt Fairtrade på kartet, både i Oslo kommune og blant innbyggerne. I tillegg har kommunen jobbet strategisk ved å gjøre rettferdig og etisk handel til en

integrert del av innkjøpsprosessene. Dette arbeidet viser viktigheten av å samarbeide for å oppnå FNs bærekraftsmål, og er ment å være ett av stegene på veien for å motvirke sult og fattigdom.

Du som er medarbeider, innbygger eller som gjør innkjøp på vegne av kommunen er en viktig bidragsyter. Sammen kan vi bidra til en mer solidarisk, rettferdig og bærekraftig verden.

Oslo Vegetarfestival, 2019.

Oslo Vegetarfestival, 2019.

En Fairtrade-dag på Youngstorget, et samarbeid mellom Oslo kommune, Fairtrade Norge og Sandwich Brothers. Sandwichen ble laget av Fairtrade-overskuddsbananer fra Meny.

Miljøfestivalen Mitt Grønne Oslo, 2018.

Et samarbeid å være stolt av

I april 2011 fikk Oslo status som Fairtrade-kommune. Vi i Fairtrade Norge er svært stolte over samarbeidet vi har med kommunen som de siste ti årene har bidratt til å fremme rettferdig handel internt i kommunen, i næringslivet og blant byens innbyggere.

Fairtrade jobber for en verden hvor næringsliv fremmer utvikling gjennom rettferdig handel og bærekraftig utvikling. Det er inspirerende å se hvordan Oslo kommune følger opp sine forpliktelser til å ivareta menneskerettigheter og bidrar til å bedre forhold for bønder og arbeidere i utviklingsland gjennom innkjøpene som gjøres. I 2020 inngikk Oslo kommune en ny samkjøpsavtale for vask og leie av arbeidstøy til helseforetakene. Og avtalen var unik – kommunen ble med anskaffelsen den første offentlige innkjøper i Norge som stilte krav til Fairtrade-sertifisert bomull i en konkurranse.

Når Oslo kommune kjøper Fairtrade-sertifiserte varer, betyr det at bønder og arbeidere ved Fairtrade-sertifiserte kooperativer og plantaser, får bedre råvarebetaling, tryggere arbeidsforhold, økt kompetanse og mulighet til å investere i et mer bærekraftig jordbruk. I tillegg får kooperativene utbetalt Fairtrade-premium som er et ekstrabeløp som er fastsatt per kilo, liter eller stilk. Dette er midler som benyttes av lokalmiljøet til for eksempel utvikling av skole- og helsetilbud, brønner

eller sanitæranlegg. Dette ble særdeles viktig i 2020, hvor koronapandemien rammet mennesker og samfunn over hele verden. Den kom i tillegg til klimaendringer og skaper økt fattigdom og ulikhet. Pandemien synliggjorde viktigheten av å stå sammen. Gjennom vårt nettverk så vi hvilken kritisk forskjell Fairtrade-premium utgjør for bønder og arbeidere.

Informasjons- og holdningsskapende arbeid er viktig både for å utløse endringer og for å skape aksept for dem. Fairtrade-hovedstaden Oslo har bidratt til å skape lokalt engasjement for Fairtrade og har gjennom årene hatt en rekke arrangementer og aktiviteter i sosiale medier som bidrar til økt kunnskap om rettferdig handel og bærekraftig utvikling. Sammen kan vi sørge for at flere får innsikt i de globale utfordringer verden står overfor og synliggjøre hvordan vi alle kan bidra til å skape positiv endring.

Vi ønsker å gratulere Fairtrade-hovedstaden Oslo med 10-årsjubileet! Vi er takknemlige for et langt og godt samarbeid og vi gleder oss til de neste ti årene. Sammen utgjør vi en forskjell og sammen kan vi bidra til å nå FNs bærekraftsmål.

Annabelle Lefébure-Henriksen
Daglig leder, Fairtrade Norge

Hva gjør Fairtrade?

Fairtrade bidrar til oppnåelse av FNs bærekraftsmål

FNs bærekraftsmål er verdens felles arbeidsplan for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene innen 2030. Handel kan være en grunnleggende drivkraft for fattigdomsbekjempelse og bærekraftig utvikling.

Fairtrade er en internasjonal merkeordning for sosial og bærekraftig utvikling. Du finner merket på et utvalg av varer som er produsert etter Fairtrade-standardene.

Bedre handelsbetingelser, tryggere arbeideforhold og en mer bærekraftig jordbrukspraksis for småskalabønder og arbeidere i fattige land i Asia, Afrika og Latin-Amerika er bærebjelker i denne merkeordningen.

Fairtrade-standardene stiller strenge økonomiske, miljømessige og sosiale krav til produksjon av råvarer. Gjennom sine standarder jobber Fairtrade med flere av bærekraftsmålene hver eneste dag. Les mer om hvordan nedenfor.

Å bekjempe fattigdom ligger i kjernen av Fairtrades oppdrag. Rundt 80 prosent av verdens fattige bor på landsbygda, og mange av disse er bønder og arbeidere. Fairtrade jobber for å oppnå anstendige inntekter ved å sette mål for leveinntekt og lønn, fremme kollektive lønnsforhandlinger, og beskytte mot markedsvingninger med Fairtrade minimumspris.

For å utrydde sult trenger bønder en anstendig pris for varen de dyrker. Småskala-bønder står for 70 prosent av matproduksjonen i verden og har en stor rolle å spille i å utrydde sult. Bønder trenger finansiell stabilitet for å investere i produksjonen og for å sikre langsiktig matsikkerhet for familiene og lokalsamfunnet. Fairtrade gir også bønder opplæring i hvordan de kan diversifisere jordbruket i flere typer avlinger for å spre inntektskildene.

FN anslår at utjevning av forskjeller mellom kjønnene vil løfte 150 mill. mennesker ut av fattigdom. Fairtrade legger til rette for at kvinner i kooperativ og plantaser kan delta i beslutningsprosesser, få bedre lønn og diversifisere inntektene sine. Fairtrade-standardene forbyr kjønnsdiskriminering, seksuell trakassering og kjønnsbasert vold, det settes krav om foreldrepermisjon og rettigheter for gravide og ammende.

Millioner av bønder og arbeidere tjener ikke nok til å dekke sine grunnleggende behov. Verdikjeden i råvareproduksjon har høy risiko for menneskerettighetsbrudd, inkludert barne- og tvangsarbeid, menneskehandel, seksuell trakassering og diskriminering i ansettelser. Fairtrade-standarder forbyr barne- og tvangsarbeid og fremmer bedre arbeidsforhold og langsiktige handelsavtaler. Standardene støtter også bedre ansettelsesvilkår som dekker overtid, midlertidig arbeid, samt arbeidstakerrettigheter som kollektive forhandlinger og fagforeningsfrihet.

Fairtrade-produserte varer oppfyller strenge sosiale, økonomiske og miljømessige standarder. Fairtrade er en global kampanje som har som mål å oppnå handelsrettferdighet og støttes av tusenvis av byer, kommuner, skoler, bedrifter, universiteter, myndigheter og forbrukere. Det finnes mer enn 30 000 sertifiserte produkter, tilgjengelige i 145 land. I tillegg fremmer Fairtrade anstendige priser for råvarer, transparente kontakter og åpenhet i forhandlinger.

Det er bøndene som produserer råvarene som møter klimaendringer først. De står ovenfor økende risiko for tørke, høyere temperaturer, skiftende nedbør, flom, jordforringelser, ørkenspredning, knappere vannkilder, skadedyr og sykdommer. Bønder i Fairtrade-systemet bruker Premium-betalingen for å tilpasse seg konsekvenser av klimaendringer. Fairtrade støtter utvikling av klimatilpasningstiltak som oppsamling av regnvann, beplantning av skyggetrær, biogass og fornybare energikilder, skadedyrhåndtering, økologisk gjødsel og biodynamisk agroskogbruk.

Fairtrade er den eneste merkeordningen som eies og drives av bønder og arbeidere. Fairtrade International er drevet som en stiftelse med en generalforsamling der bønder og arbeidere har 50 prosent stemmerett. De sertifiserte plantasjene og kooperativene som overholder Fairtrade-standarder skal være demokratiske, transparente og blir bedre stilt til å forhandle priser med tradere i verdikjeden. De bestemmer selv hvordan Fairtrade-Premium blir investert gjennom demokratisk valgte komiteer.

Globale leverandørkjeder favoriserer ofte storskalaproduksjon fremfor småskala. Fairtrade støtter mer enn 1,7 millioner bønder og arbeidere, 1800 kooperativ og plantaser, utallige fagforeninger og forbrukere. Fairtrade samarbeider med tusenvis av bedrifter for å gi en reell utviklingseffekt for råvareprodusentene, samtidig som det samarbeides med myndigheter for å oppnå en mer rettferdig handelspraksis.

Bærekraftig jordbruk gir en inntekt som dekker grunnleggende behov

Fairtrade sikrer produsentene en minimumspris for råvarene. Minimumsprisen fungerer som et sikkerhetsnett og gir forutsigbarhet selv om markedsprisen faller.

I tillegg får bondekooperativene og plantasjene Premium-betaling. Dette er et ekstra beløp per stilk/kilo. Premium-midlene investeres i tiltak som kommer hele lokalsamfunnet til gode. Det kan være til bygging av skoler, vannbrønner eller tilgang på helsetjenester.

Kilde: www.fairtrade.net/library/2019-2020-annual-report

Oslo kommune først ute med Fairtrade-arbeidstøy for helsesektoren

Arbeidstøy fra materialer dyrket med redusert miljøpåvirkning, fremstilt under rettferdige arbeidsforhold og tilbudt til en fornuftig pris. Det høres ut som en stor utfordring i en klesbransje som lenge har ligget på både miljøets og arbeidsforholdenes skyggeside. Carolina Høvik liker utfordringer.

Innkjøperen i Oslo kommune har jobbet med å utarbeide konkurransegrunnlaget for den nye samkjøpsavtalen for vaskeritjenester av arbeidstøy og institusjonstøy i helsesektoren.

Hvilken betydning har en slik avtale for bomullsbønder og for klima og miljø?

Når Oslo kommune etterspør arbeidstøy laget av Fairtrade-bomull i offentlige anskaffelser, bidrar vi til en etterspørsel av bærekraftig bomull og et internasjonalt marked for bomullsbøndene. Mesteparten av verdens bomullsproduksjon blir dyrket i utviklingsland. Noen kjente utfordringer med bomullsproduksjon er overforbruk og forurensing av vann, høy bruk av sprøytemidler, lav inntjening, tvangs- og barnearbeid. At Fairtrade jobber for å bedre disse forholdene, blant annet gjennom en minimumspris på råvarene og reduksjon av negativ miljøpåvirkning, var viktig for Oslo kommune i denne anskaffelsen.

Hvordan kan ansatte i Oslo kommune støtte arbeidet rundt etisk handel?

For de som jobber med offentlige anskaffelser i store virksomheter som Oslo kommune, vil det være nyttig med god kompetanse i å kunne stille sosiale krav og etterspørre etisk handel tilpasset den enkelte anskaffelse. Et virkemiddel vi benyttet for å påvirke i positiv retning var å innta et kontraktskrav som sa at andelen kitler laget av Fairtrade-bomull skulle være minst 50 % av total beholdning innen to år etter kontraktsstart. Dette gjaldt også for tekstilmaterialet Tencel. I praksis betyr dette at når dagens plagg er slitt ut, vil de bli erstattet med plagg av Fairtrade-bomull eller i Tencel.

Når vi som innkjøpere jobber med offentlige anskaffelser med så store volum, gir det oss en reell påvirkningsmulighet. Vi kan bidra til positive samfunnsendringer som har effekt på miljøet og for de menneskene som produserer varer for oss i andre land.

For ansatte i helsesektoren i Oslo kommune som skal bestille fra vaskeriavtalen, er det viktig å sette seg inn i avtalen, forstå hvordan den fungerer og se hvilke muligheter som ligger i den. En annen måte å støtte Fairtrade-arbeidet på er å velge rettferdig-merkede produkter når man har arrangementer eller konferanser og for eksempel kjøper rettferdig-sertifiserte blomster som gave.

På samkjøpsavtalen for arbeidstøy og institusjonstøy til helsesektoren håper vi at de som benytter seg av avtalen vil oppleve at kvaliteten på plaggene er like god som ved konvensjonell bomull. Ved å etterspørre Fairtrade og Tencel ved bestilling, støtter Oslo kommune bøndene som dyrker bomullen, og bærekraftige skogplantasjer. Vi vil også bidra til å redusere negativ miljøpåvirkning som man ellers ville fått ved dyrking av den konvensjonelle bomullen. Dette er gode incentiver for å velge Fairtrade og Tencel.

Carolina Høvik

Innkjøpstjenester
i Oslo kommune

Foto: Oslo kommune

Oslo kommune tar samfunnsansvar i ny vaskeriavtale

- I 2020 ble det inngått en samkjøpsavtale for vask og leie av arbeidstøy og institusjonstøy i helsesektoren i Oslo kommune. En samkjøpsavtale er en rammeavtale som virksomhetene i Oslo kommune kan bestille fra.
- Samkjøpsavtalen innebærer rettferdig handel, bærekraftige materialer og utslippsfri transport.
- I anskaffelsen ble leverandørene premiert dersom de kunne tilby arbeidstøy av rettferdig-sertifisert bomull eller tøy i bærekraftige materialer som Tencel eller tilsvarende.
- Fairtrade har et krav om at bomullen skal være fysisk sporbar fra råvare til ferdig produkt.
- Tencel er tekstiler som er utvunnet av eukalyptus-cellulose fra bærekraftig skogsdrift. I fremstillingen av Tencel bruker man kun 5 % av vannmengden som benyttes i konvensjonell dyrking av bomull og tilnærmet 100 % av kjemikaliene gjenbrukes.
- Det ble satt som minstekrav at vaskeriene Oslo kommune benytter skal være Svanemerket. Dette innebærer blant annet lavere energiforbruk, miljøvennlig transport og bruk av rengjøringskjemikalier som oppfyller strenge miljø- og helsekrav.

Arkitekt med dårlig tid

– Alt er for lite alene. Det haster å få forbruket på bærekraftig kjøp. Men sammen med miljøsertifiseringer er Fairtrade en spydspiss innen produksjon, handel og forbruk. Vi leder an på et felt som må få en mye bredere forankring. Raskt. Oslos arbeid må få en enda sterkere betydning utover byens og landets grenser. Alt må ses i en større sammenheng. Også merkeordningen Fairtrade.

– De neste tiårene er helt avgjørende for å nå klimamål, ta vare på natur og sikre en rettferdig handel. Fairtrade er bare en av flere brikker for å nå bærekraftsmålene mot 2030. Men det er en VIKTIG brikke, sier Ola Elvestuen.

Elvestuen var mannen bak initiativet. I 2006 reiste han forslaget om at hovedstaden skulle knytte seg til nettverket av Fairtrade-byer og fremme bruken av Fairtrade-merkede varer. På denne måten kunne Oslo kommune skape et engasjement for etiske anskaffelser og bidra til en mer rettferdig og bærekraftig utvikling. Først fem år senere var vedtaket på plass, men Elvestuen er mer preget av konstruktiv utålmodighet enn av frustrasjon.

– I Oslo kan det ta lang tid fra vedtaket besluttes til vi kommer i gang, men når det settes i gang er det med en grundighet, bredde og gjennomføringskraft som er langt mer enn det vi kunne forvente og slik har det vært med Fairtrade-hovedstaden også. Så lenge det ikke stopper opp, gjør det ikke så mye – så lenge det blir så bra som

det har blitt. Jeg er imponert over systematikken og bredden som Oslo legger til grunn i arbeidet.

Vi har et ansvar

Det er ikke minst som politisk forkjemper for miljøspørsmål vi kjenner Elvestuen, og det var miljøengasjementet like mye som ønsket om rettferdig handel som var Elvestuens drivkraft da initiativet ble tatt. Bak begge aspekter ligger imidlertid et samlet perspektiv:

– Dette handler om å ta et større ansvar og bruke den innkjøpsmakten kommunen har. Offentlige anskaffelser har mye oppmerksomhet nå som en viktig del av både klima og miljøtiltak, men i 2006 var det ganske nytt. Jeg mener at vi må bruke alle virkemidlene; du må gi budsjettstøtte der det har en effekt, forbud, påbud, enkelte beslutninger, men også bruke innkjøp og støtte merkeordningene som bidrar til miljøvennlige effekter og rettferdig handel.

Elvestuen mener at det som er en spydspiss og en nisje i dag må bli det generelle. Bredden av anskaffelser og innkjøp må ha mye sterkere miljøfokus – dette gjelder også staten. Næringslivet er svært mottakelig for å være med på et slikt samarbeid.

– Vi bør gjøre mer av det vi gjør, lage bredere samarbeidsfora og hele tiden se på hvordan det kan bli en større andel av de innkjøpene vi har.

Veien videre

Ola Elvestuen nøler ikke lenge når han blir spurt om veien videre.

– Den er todelt. Vi må sette seg tydeligere mål på ulike aspekter ved bærekraft i egne innkjøp på alle områder, fra rettferdig handel til eksempelvis økologisk mat. Målet på økologisk mat har vært virkningsfullt for eksempel i Danmark hvor offentlige anskaffelser har vært en drivkraft for at 20 % av forbruket er økologisk. Fairtrade må settes i en mye bredere sammenheng hvor offentlige anskaffelser må få en mye større betydning, særlig med tanke på natur og naturmangfold, sunn matproduksjon, rettferdig handel og for eksempel gi støtte til småprodusenter.

Selv om det offentliges rolle som innkjøper er viktig i seg selv, legger han også vekt på den eksempelmakten vi kan representere. Hva som kan utvikles i samspillet med andre

Ola Elvestuen

Norsk politiker og
stortingsrepresentant (V)

nordiske og europeiske byer hvis vi går foran, men også hvordan samspillet kan styrkes mellom Norge og produsentlandene. Visjonene er åpenbart ikke blitt mindre ettersom nødvendigheten banker hardere på døren. Men hva med det små? Det vi kan gjøre som enkeltpersoner?

– Jeg er en ivrig forbruker av Fairtrade og kjøper mye økologisk og svanemerket om mulig. Det er meningsfullt å vite at egne valg har betydning, at du selv kan være med å påvirke med valgene du tar. Privat, men også der du jobber. Kjenne på at vi er en del av en løsning i stedet for å være en del av et problem.

Styringsgruppen for Fairtrade-hovedstaden Oslo

Styringsgruppen rapporterer til Byrådsavdeling for finans og Utviklings- og kompetanseetaten har sekretariatet.

Styreleder:

Bjart Thorkil Pedersen (fagsjef bærekraftig handel, NorgesGruppen)

Nestleder:

Shoaib Sultan (Oslo bystyre)

Styremedlemmer:

- › Ole Wiggo Lian (key account, Joh. Johannson Kaffe AS)
- › Embla Regine Mathisen (leder, Changemaker)
- › Hilde Terese Hamre (etatsdirektør, Helseetaten)
- › Vegard Krohn Neverlien (Global CSR Manager, Varner)

Assosierte styremedlemmer:

- › Annabelle Lefébure-Henriksen (Fairtrade Norge)
- › Guro Hildre (Utviklings- og kompetanseetaten)
- › Nina Gopinder Pannu (Byrådsavdeling for finans)

Følg arbeidet vårt:

www.facebook.com/oslofairtrade

www.instagram.com/fairtradeoslo

www.oslo.kommune.no/for-vare-leverandorer/fairtrade-hovedstad

